

KAMU ALACAKLARININ CEBRİ TAHSİL USULÜNDE HACİZLİ MALLARIN SATIŞA ÇIKIŞ SÜRESİ: ÜÇ AY MI, ÜÇ YIL MI?*

Derleme

Yrd.Doç.Dr. Hakan ARSLANER**

Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi
Kasım 2015; 8 (3): 229-242

Öz

Kamusal hizmetlerin temel finansman kaynağı olan vergiler ve diğer mali yükümlülüklerin zamanında tahsil edilip hazineye intikal etmesi, devletin sunmuş olduğu hizmetlerin aksamaması bakımından elbette önemlidir. Bu amaçla, özel alacakların takip ve tahsil usulünden farklı olarak, kamu alacaklarının zamanında ödenmemesi halinde uygulanacak usuller için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Mezkûr Kanun'da en etkili cebri tahsil yolu hacizdir. Kanun'un mahcuz menkul malların satışını düzenleyen 84. Maddesinde, "haczin yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren üç ay içinde satışa çıkarılacağı" düzenlenmişse de bu süreye uyulmamasının mal üzerindeki haczi kaldırmayacağı ya da idareye herhangi bir sorumluluk yüklenemeyeceği hem idarenin görüşünde hem de yargı kararlarında yer bulmaktadır. Biz bu çalışmamızda, haciz gibi kamu borçlularını önemli ölçüde etkileyen bir uygulamada mahcuz bir malın satışa çıkış süresinin kanuni düzenlemeye rağmen idarece uzatılabilmesinin sakıncalarını ortaya koyacağız. Ayrıca, özel alacaklar için uygulanan İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan "hacizli malların satışa çıkış süresine uyulmamasının mallar üzerindeki haczi kaldıracağı" hükmüne benzer bir düzenlemenin, kamu alacakları için de mümkün olabileceğini gerekçeleri ile belirterek, yapılması gereken hukuksal düzenlemelere değinmeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Haciz, Hacizli Malların Satışı

JEL Kodları: H2, K34, K42

* Makalenin gönderim tarihi: 27.06.2015; Kabul tarihi: 24.07.2015

** Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İİBF, Maliye Bölümü, Mali Hukuk ABD, harslaner@adu.edu.tr

THE TERM OF REMOVING FOR SALE OF THE ATTACHED ASSETS ON PROCEDURE FORCED COLLECTION OF PUBLIC RECEIVABLES: THREE MONTHS OR THREE YEARS?

ABSTRACT

The collection of taxes, the main financial sources for the public services, and of other financial obligations on time, and their pass to treasury is absolutely crucial in terms of working properly of the services provided by government. For this purpose, if the public payments are not paid on time, for the applications of the procedures will be implemented in a different procedure from legal proceeding and collecting of private, Law No: 6183 Amending Law on The Procedure for The Collection of Public Receivables and Some Other Laws is granted. In the aforementioned law, the most effective procedure of forced collecting is attachment. According to the 84. Clause of the Law regulating the selling of the confiscated goods, after the day in which attachment is committed, even if it regulates that it will be put for sale in three months, It takes places in the governmental view and judicial decisions about that when it is not attached to the time, the attachment on goods will not be released or the government can't be charged with any responsible for it. In this study, we will reveal the disadvantages of the extension of the offering time for an attached property by the management despite the legal regulation in an implementation like distraint which effects significantly the ones who have public debts. In addition, we will try to mention about the legal arrangements which need to be done, by indicating the justifications a regulation applied for private debts like the provision 'failing to comply the offering time for seized property release the attachments on the property' take part in Enforcement and Bankruptcy law, can be possible for public debts as well.

Keywords: Law On The Procedure For The Collection Of Public Receivables, Attachment, Sale of The Attached Assets

JEL Codes: H2, K34, K42

1. GİRİŞ

Kamu alacakları ve özel alacaklar niteliği itibariyle farklılık arz etmektedir. Bu farklılık temelde alacakların doğuş sebeplerinden kaynaklanmaktadır. Genel olarak kamusal nitelikli mal ve hizmetlerin finansman kaynağı olan vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin zamanında ve eksiksiz olarak tahsil edilebilmesi tüm toplumu ilgilendirirken, özel alacaklar için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Tahsilatı bu derece elzem olan kamu alacaklarının hazine kayıtlarına zamanında intikal ettirilmemesi dolayısıyla

la bu alacakların borçlularından cebren takip ve tahsil edilmesi olağan bir yoldur. Aynı yolu özel alacaklar için de söylemek mümkün iken Türkiye gibi okyanusa kıyası olmayan kıta Avrupası sistemini benimsemiş ülkelerde kamu alacakları ve özel alacakların cebri takip ve tahsilinde farklı usuller kabul edilmiştir. Bu anlamda Türkiye’de 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (6183 sayılı Kanun) kamu alacakları için, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) ise özel alacaklar için kabul edilmiş icra kanunlarıdır.

6183 sayılı Kanun hükümlerine dayalı yapılan takibatın belki de en önemli aşamaları, menkul ve gayrimenkul malların haczi ve satışdır. Haciz işlemlerinin çok yönlü sonuçlarının olduğu kabul edildiğinde, alacaklı tahsil dairelerinin hukuka uygun işlemler tesis etmesi ve mümkün olduğu kadar hızlı hareket etmesi gerekmektedir. Böyle bir tutum, kamu alacağının süratle tahsil edilmesi, kamu borçlusu üzerindeki haciz baskısının bir an önce kalkması amaçlarını da yerine getirmiş olacaktır.

Bu bağlamda, hacizli malların satışa çıkış sürecindeki belirsizlik, en başta alacağı bir an önce tahsil etmekle mükellef olan tahsil dairesinin takdir yetkisini kullanarak süreci uzatma ihtimalini düşündürmektedir. Gecikme zammı uygulamasının haciz işlemleri ile birlikte son bulmaması, idarenin satışa çıkış süresine uymamasının herhangi bir yaptırımının bulunmaması, idareyi uygulamada rahat davranmaya sevk edebilir. Sürecin uzaması hali, kamu borçlusu üzerindeki haciz baskısını devam ettirecektir. Bu durum da borçlunun ekonomik, ailevi, psikolojik açıdan telafisi güç veya imkânsız sonuçlar doğurmasına neden olabilir.

Biz bu çalışmamızda, kamu alacağının tahsili amacıyla borçlunun menkul ve gayrimenkul mallarının haciz sürecinden genel olarak bahsettikten sonra, bu mahcuz malların satışa çıkış süresinin niteliği ve bu sürenin belirsiz olmasının doğuracağı hukukî sonuçlarıeleştirel bir gözle değerlendirdikten sonra haczedilmiş malların satışa çıkış süresini hükmeden ilgili Kanun maddesinin ne şekilde düzenlenmesi gerektiği üzerine görüşümüzü ortaya koymaya çalışacağız.

2. MENKUL MALLARIN HACZİ

6183 sayılı Kanun 55. Maddesine istinaden kamu borçlusuna gönderilen ödeme emrinden müspet bir cevap alamayan tahsil dairesi Aynı Kanun’un 54. maddesinde belirtilmiş bulunan usullerden birisini seçerek alacağını cebren tahsile gidecektir. İdare, bu yollardan dilediğini seçmekte özgür olsa da, uygun olan elbette ki, daha önce teminat alınmış ise teminatın paraya çevrilmesi yolunu, teminat alınmamış ya da alınan teminat borcu

karşılamaya yetmemiş ise haciz yolunu, bu yollardan hiç birisi ile alacak tahsil edilememiş ise iflas yolunu seçmesidir. Uygulamada sıklıkla başvuru- lan yol hacizdir.

6183 sayılı Kanun'un 77. ilâ 83. maddeleri borçlu yedinde bulunan menkul malların haciz sürecini içermektedir. Çalışmamızın sınırı, haczedilmiş malların satışa çıkış süresini değerlendirmek olduğundan, biz burada genel ifadelerle menkul malların haciz sürecinden bahsetmeyi yeterli buluyoruz.

Son dönemde tahsil daireleri, ekonomik gelişmeler, satın alma gücündeki olumlu değişimler nedeniyle kamu borçlularının elindeki menkul malların haczinde ziyade, teknolojinin de imkânlarını kullanarak bu borçluların banka hesaplarına, üçüncü kişiler nezdindeki alacaklarına, gayrimenkul mallarına ya da satımı daha kolay olabilecek araçlarına haciz uygulamakta, bu yollarla alacağını tahsil edemez ise diğer menkul mallarına haciz uygulamaktadır. Bu mallar için haciz uygulanırken de 6183 sayılı Kanun'un 70. maddesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu hüküm, özellikle sosyal düşüncelerle, borçlunun ve ailesinin asgari yaşama şartlarının korunması amacı çerçevesinde, haczedilemeyecek malları belirtmektedir (Kaneti, 1989, 451). Bununla birlikte haciz işlemleri sırasında 6183 sayılı Kanun hükümlerinde belirtilen diğer kurallara da mümkün olduğunca riayet edilmelidir. Çünkü daha önce de bahsettiğimiz gibi, haciz işlemlerinin, çok yönlü etkileri vardır. Örneğin, banka hesaplarının tamamına değil sadece borç miktarı kadar olan kısmına haciz konulmalıdır. Cebri takip ve tahsil işlemlerinde mümkün olduğunca mahremiyet ilkesine uyulmalıdır. Kısaca, hem idareyi memnun edecek hem de borçluyu rencide etmeyecek şekilde hareket edilmesi gerekmektedir.

3. GAYRİMENKUL MALLARIN HACZİ

Tahsil dairesi alacağını tahsil edebilmek için, borçlunun elinde bulunan menkul mallarla birlikte gayrimenkul mallarını da haczedebilmektedir. 6183 sayılı Kanun'un 88. ile 89. maddeleri borçlu adına kayıtlı bulunan gayrimenkul malların haczini düzenlemektedir.

Menkul mallardan ziyade gayrimenkul malların haciz işlemleri daha kolaydır. Çünkü burada idare, malların bulunduğu yere gidip fiilen haciz yapmaz, haczedilmiş malların nasıl muhafaza edebileceğini düşünmez. Taşınmaz malların kayıtlı olduğu tapu dairelerine ve gemiler için ise sicillerinin tutulduğu dairelere haczin bildirilmesi kâfidir. Ancak kamu alacağı tutarının haciz bildirilerinde mutlaka bildirilmesi zorunludur (Erol, 2010, 324). Bu bildirilerde hem ana para borcu hem de ana para borcundan doğan fer'i nitelikli alacakların toplamının yer alması gerekmektedir.

4. HACİZLİ MENKUL VE GAYRİMENKUL MALLARIN SATIŞI

Kamu alacağının tahsili için borçlunun tasarrufunda bulunan menkul ve gayrimenkul malların haczi önemlidir ancak yeterli değildir. Hacz edilmiş menkul malların satış süreci 6183 sayılı Kanun'un 84. İlâ 87. maddelerinde, gayrimenkul malların satış süreci ise Aynı Kanun'un 90. İlâ 99. Maddesinde düzenlenmiştir. Kamu alacaklarında nakdi tahsilat ilkesi olduğundan bu mahcuz malların değerinde satılması ya da en azından değerine yakın bir fiyatta satılması gerekmektedir. Bu anlamda hem kamu alacağı tahsil edilmiş olacak hem de borçlu üzerindeki haciz baskısı son bulacaktır.

6183 sayılı Kanun'un 85. Maddesine uygun olarak yapılan bir satış ilanı ile menkul malların satış süreci başlayacaktır. İlke olarak bu mallarda açık artırma usulü kabul edilmiştir. Ancak hacz edilen menkul mallara verilen bedel 6183 sayılı Kanun 81. Maddesine göre hacizli mal için tespit edilen değer % 75 inden aşağı olursa veya hiç alıcı çıkmazsa, ilk artırma tarihinden başlayarak 15 gün içinde uygun görülen zamanlarda bu mallar tekrar satışa çıkarılır. Bu ikinci artırmada verilen bedel ne olursa olsun satış yapılır.

Ancak menkul mal ikinci artırmada da satılmazsa, yukarıda belirtilmiş bulunan 15 günlük sürenin bitmesinden itibaren 6 ay içinde pazarlıkla satılır. Bu yapılan pazarlıkla satışta herhangi bir bedel zorunluluğu yoktur. Bununla birlikte, idarenin borçlunun hukukunu koruma yükümlülüğü her halde devam eder (Yılmaz, 2006, 929). Diğer bir anlatımla, pazarlıkla yapılacak satışın, haciz işlemiyle sağlanmak istenilen amacı gerçekleştirmeye elverişli; yani, kamu alacağının tahsiline olanak verecek nitelikte olması da gerekir (Candan, 2007, 469). Mallar bu şekilde de satılmazsa, satılmayan mallar borçluya geri verilebilir. Bu konuda takdir yetkisi idarenindir. Tahsil dairesi malları borçluya geri vermezse aynı esaslar içerisinde satış işlemine devam edebilecektir (Gülseven, 1999, 576). Hacizli mal ister artırma usulüyle ister pazarlık usulüyle satılsın, satıştan elde edilecek bedel takip giderleri ile haciz işlemlerine sebep olan amme alacağı için rüçhan hakkı uygulanamayan örneğin rehinli alacakların miktarını geçmeyeceği kesin olarak bilindiği takdirde, satış işlemlerinin ertelenebileceği söylenebilir. Böyle bir uygulama ile alacaklı idare, zamanaşımını kesen sebepler de göz önünde bulundurulduğunda, tahsil zamanaşımı süresi boyunca mallarını yedinde tutabilir. Bu durum, telafisi güç durumların ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir.

Gayrimenkul malların satışı da artırma usulüne tâbidir. 6183 sayılı Kanun hükümlerine uygun bir şekilde satış sürecini başlatan idare, menkul mallarda olduğu gibi ihale sonucunda mahcuz mala biçilen değer en az % 75'ini veren bir katılımcı bulduğu takdirde birinci artırmada, olmazsa daha sonra yapılacak artırımlarda gayrimenkulü satacaktır.

Her halde, hacizli gayrimenkulün değerinin en az %75'ini vererek satın almak isteyen bir alıcı çıkmazsa, menkul mallardaki satış sürecinin aksine, burada pazarlık usulüne başvurulmayacak ya da , % 75'inden daha az bir bedelle mal satılmayacaktır. Böyle bir durumda 6183 sayılı Kanun'un 98. maddesi gereği, ikinci artırma tarihinden başlayarak bir yıl içinde gayrimenkul en az bir kere daha satışa çıkarıldığı halde satılmasına imkân bulunmadığı takdirde gayrimenkul alacaklı amme idaresinin talebi üzerine ve satış komisyonu kararıyla amme idaresince teferruğ edilebilir. Ancak bu durumda teferruğ bedeli, artık malın biçilen rayiç değerinin % 75'i olmayacak % 50'si olacaktır.

5. MAHCUZ MALLARIN SATIŞA ÇIKIŞ SÜRESİ

Hacizli malları satabilmek te elbette ki bu malları satışa çıkarmak ile mümkün olacaktır. Menkul malların satışa çıkış süreci ile ilgili Mezkûr Kanun'un 84. maddesinin 1. Fıkrasında, "*Menkul mallar tahsil dairelerince, köylerde ihtiyar kurullarınca haciz yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren üç ay içinde satışa çıkarılır.*" hükmüne yer verilmiştir. Aynı Maddenin 2. Fıkrasında ise, "*Bozulma, çürüme ve benzeri sebeplerle muhafazasına imkân olmayan veyahut beklediği takdirde mühim bir değer düşüklüğüne uğraması muhtemel bulunan malların paraya çevrilmesine derhal başlanabilir.*" denmiştir.

Gayrimenkul malların fiili hacizlerinden sonra yani tapu ya da gemi sicillerine haciz keyfiyetinin işlenmesinden sonra ne zaman satışa çıkarılacağı konusunda ise 6183 sayılı Kanun'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Yukarıda menkul malların satışa çıkışı ile ilgili yer alan düzenlemeyi yani mahcuz malın/malların üç günüçaylık satışa çıkma süresinin bitimini, mal/mallar için satış ilanının verildiği tarih olarak anlamak gerekmektedir (Arslaner, 2010, 289). İlk üç günlük süre bir müsamaha süresidir. Haciz yapan idare bir anlamda borçluya son bir şans vermektedir. Borçlu bir şekilde bu üç günlük süre içerisinde borcunu öder ise, satışa hiç çıkılmayacaktır. Ancak üç gün geçtikten sonra her an idarenin satışa çıkabilmesi mümkün olduğundan, satış ilanı verildikten sonra borçlu borcunu ödeme isteğinde bulursa bile mallar üzerindeki haciz kalkmayacak, satış işlemi devam edecektir. Bu durumda 6183 sayılı Kanun'da borçluların kendi malları için düzenlenmiş olan satış ihalesine katılmayacaklarına yönelik bir düzenleme olmadığından, borçlu malının satılmamasını istiyorsa ancak ihaleye girerek malını satın alabilecek ve mal üzerindeki haciz kalkabilecektir. Diğer taraftan, üç günlük zorunlu bekleme süresinden sonra idare hala satış işlemleri başlatmamış ise borçlu yine borcunu ödeyip mal üzerindeki haczi kaldıracaktır. Çünkü asılolan kamu borcunun bir an önce tahsil edilmesidir.

Bunun yanında zamanında ödenmeyen özel alacakların takip ve tahsilin düzenleyen İİK'nın 106. maddesi, alacaklının, haczolunan mal taşınır ise hacizden itibaren altı ay, taşınmaz ise hacizden itibaren bir yıl içinde satış talebinde bulunabileceğini, Aynı Kanun'un 113. maddesi de alacaklı talep etmeden borçlunun talebiyle de satışın yapılabileceğini hüküm altına almıştır. 2012 yılına kadar özel alacaklarda menkul malların satışa çıkışını talep etme süresi bir yıl, gayrimenkul mallarda iki yıl iken 05.07.2012 tarihli 28344 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun ile bu süreler düşürülmüş ve şuan ki halini almıştır. Kanun koyucunun özel alacaklar için yapılmış hacizde mahcuz malların satışa çıkılması için talep süresini kısalttığı görülmektedir. Ancak bu yetkisini tahsili daha elzem olan kamu alacakları için yapılan hacizli mallarda kullanmamıştır.

6183 sayılı Kanun'da belirtilmiş bulunan üç aylık süre içerisinde satış yapılmazsa, ne olacağı konusunda bir hüküm yer almamaktadır. Oysa yukarıda belirtildiği üzere İİK'da düzenlenen süre içinde alacaklı tarafından satış talebinde bulunulmaması halinde, haczin kalkacağı ifade edilmektedir. Aynı sonuca kamu icra hukuku bakımından varmak mümkün değildir (Karakoç, 2014, 695). 6183 sayılı Kanun, kamu alacaklarının cebri takip ve tahsiline yönelik özel düzenlemeler getirdiğinden dolayı. Açık bir gönderme yapılmadıkça İİK'da yer alan düzenlemelerin kamu alacaklarının cebri takip ve tahsil sırasında herhangi bir yerinde uygulanabileceğini söylemek mümkün olamaz. Doktrinde de bu görüş yaygındır (Karakoç, 2014, 695; Candan, 2007, 462; Yılmaz, 2006, 907; Gülseven, 1999, 561; Özbacı, 2007, 782; Ünlü, 1995, 750; İVDB, 2005, 409; Dönmez, 2005, 183; Karmış, 2005, 368; Gerçek, 2010, 223; Gerçek, 2003, 135).Seri A, Sıra No 1 Tahsilat Genel Tebliği'nde yer alan, "Hacizli menkul malın bu sürede satışa çıkarılmamış olmasının, bu sürenin sonrasında satışa çıkarılmayacağı anlamına gelmeyeceği tabiidir" ifadesiyle idarenin süreye uyulmaması halinde haczin kalkmayacağı yönünde görüşünün olduğunu söyleyebiliriz.6183 sayılı Kanun'un 84. maddesinde belirtilmiş olan hacizli malların satışa çıkış süresine tahsil dairelerinin uymaması halinde ne kıyas yoluyla İİK hükümlerinin uygulanacağını ne de mahcuz mal üzerindeki haczin kalkacağını belirten mahkeme kararları yoktur (Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 1984; Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 1996; Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 1999;). Yargıtay Hukuk Daireleri ile Danıştay Daireleri bu konuda fikir birliği içinde iken, Yargıtay Ceza Daireleri ise hacizli malların satışa çıkış süresinin gecikmesi halinde yani bu üç aylık satışa çıkma süresine idare tarafından uyulmaması halinde yedieminlere herhangi bir cezai sorumluluk yüklenemeyeceğine hükmetmektedirler (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2002; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2002; Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2004). Yani bir anlamda üç aylık satışa çıkma süresine idarenin uyması gerektiği yolunda görüş bildirmektedirler. Bu da-

ireler arasındaki farklı görüşlerin, mahkemeye taşınan konulardan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Bununla birlikte, haczolunan menkul malın bu tarihten sonra bozulma ve çürüme gibi nedenlerle telef olması ya da değerini kaybetmesi halinde, tahsil dairesinin satışa çıkış süresine uymamasından dolayı sorumlu tutulması mümkündür (Candan, 2007, 462-463). Yani bir tam yargı davası ile alacaklı tahsil dairesinden bu zararı tazmin etmesi yönünde talepte bulunulabilir.

Hacizli menkul malların fiili haciz tarihinden itibaren yani haciz tutanağının doldurulduğu tarihi takip eden günden itibaren üç gün beklenilip üç ay içerisinde alacaklı tahsil dairesinin satışa çıkacağına dair hüküm, kanun koyucu tarafından 6183 sayılı Kanun'a koyulmuş hukukî nitelikli bir düzenleyici süreyi ifade etmektedir. Yani kamusal nitelikli alacağın bir an önce tahsilatının yapılabilmesi için bu süre, bir anlamda tabiri caiz ise idareyi sıkıştırıcı, gecikmesini önleyici bir süredir. İdarenin bu süreye uymaması halinde mahcuz mallar üzerindeki haczin kalkacağı ya da bu süre geçtikten sonra haczedilen malların satış işlemlerine girilemeyeceği söylemek doğru olmayacaktır. Hacizli taşınmaz malların satışı konusunda ise böyle bir düzenleyici süreye rastlamak mümkün değildir. Bu anlamda yukarıda belirtmiş olduğumuz doktrindeki görüşlere, idarenin görüşüne ve yargı kararlarına katlıyoruz.

Ancak bu noktada, bahse konu düzenleme her ne kadar hukukî görünse de bu düzenlemeyi hukukun genel kaidelerine aykırı bulduğumuzu da belirtmek isteriz. Aşağıda genel başlıklar altında düşüncelerimizi sıralamaya çalışacağız.

5.1. Düzenlemenin Dili

Hacizli malların satışa çıkış süresi ile ilgili düzenlemeyi tekrar ele alırsak 6183 sayılı Kanun'un 84. Maddesinin birinci fıkrası tam olarak, "*Menkul mallar tahsil dairelerince, köylerde ihtiyar kurullarınca haciz yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren üç ay içinde satışa çıkarılır.*" ifadelerine yer vermektedir. Vergi Usul Kanunu (VUK)'un 3. Maddesinin 2. Paragrafının ilk fıkrası, "*Vergi kanunları lafzı ve ruhu ile hüküm ifade eder.*" demektedir. Lafzın açık olmadığı hallerde ise diğer yorum tekniklerine başvurulmaktadır. Zaten genel olarak hukuk kuralları da bu şekilde anlaşılmaktadır. 6183 sayılı Kanun'un yukarıda belirttiğimiz hükmüne dönersek, eylemin "çıkarılır" olması, kanun koyucunun, ilk bakışta idareyi takdir yetkisinden ziyade bağlı yetki donattığı görülmektedir. Aynı Kanun'dan birkaç örnek vermek gerekir ise cebren tahsil yöntemleri 54. Maddede düzenlenmiştir. Bu madde, "*Ödeme müddeti içinde ödenmeyen amme alacağı tahsil dairesince cebren tahsil olunur. Cebren tahsil aşağıdaki şekillerden herhangi birinin*

tatbiki suretiyle yapılır.” şeklindedir. Kanun koyucu burada idarenin hangi cebri tahsil yöntemini uygulayacağını kendisine bırakmıştır. Bu yorumu maddede geçen *“herhangi birinin”* ifadesiyle rahatlıkla yapabiliyoruz. Bir diğer örneği yine Aynı Kanun’un 48. Maddesinde yer alan *“Tecil”* müessesesinde görebiliriz. Madde hükmü, *“Amme borcunun vadesinde ödemesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla, alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca; amme alacağı 36 ayı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir.”* şeklindedir. Burada da kanun koyucu tecil yetkisini *“olunabilir”* fiil çekimini tercih ederek idareye bırakmaktadır. Son bir örnek te bağlı yetkiden verebiliriz. 6183 sayılı Kanun’un 13. ve devamı maddelerinde *“ihtiyati haciz”* uygulamasına yer vermiştir. Söz konusu 13. maddenin ilk fıkrası şöyledir, *“İhtiyati haciz aşağıdaki hallerden herhangi birinin mevcudiyeti takdirinde hiçbir müddetle mukayyet olmaksızın alacaklı amme idaresinin mahalli en büyük memurunun kararıyla, haczin ne suretle yapılacağına dair olan hükümlere göre, derhal tatbik olunur”*. Burada ise kanun koyucu *“hiçbir müddetle mukayyet olmaksızın”, “derhal”* gibi ifadelerle idareye kat-i suretle takdir yetkisi tanımamış, idareye ihtiyati haciz sebeplerinin varlığı halinde ihtiyati haciz kararının gecikmeksizin alınmasını emretmiştir.

Kısacası, kanun koyucu, kanun yazarken istediği zaman kararı kendisi almakta, istediği zaman da karar yetkisini devretmektedir. Elbette ki her zaman bu kadar açık yorum yapılamayabilir. Ancak hükmün bu şekilde yazılması düzenlemeyi tartışılabilir hale getirmektedir. Ayrıca hukuk normları ister haber kipinde yazılsınlar, ister emir biçiminde kaleme alınmış olsunlar davranış düzenleme fonksiyonunu yerine getirdikleri ölçüde bunların emir niteliği taşıdığı söylenebilir (Güriz, 2007, 115). Bu bağlamda, kamu hukuku kurallarının işleyişi ile ilgili idarenin davranışını düzenleyici bir süre olan hacizli malların satışa çıkış süresinin emir niteliğinde olduğu düşünülebilir.

Bununla birlikte, 6183 sayılı Kanun 84. maddesi günümüze değin hiçbir değişikliğe uğramamıştır. 21.07.1953 tarihinde nasıl kabul edilmiş ise günümüzde de o haliyle uygulanmaktadır. Bu noktada, Mezkûr Kanun’un genel gerekçesine, madde gerekçelerine, tasarı haline ve meclis tutanaklarına bakıldığında bu süre düzenlemesi hakkında hiçbir bilgiye rastlanmamaktadır. Bu durum da hükmün tarihsel açıdan yorumlanmasını engellemektedir. Doktrinde ve yargı kararlarında, kamu alacaklarının özel alacaklara göre ayrıcalıklı olduğuna, bu alacakların tahsilinin tüm toplum yararına olduğuna vurgu yapılarak, yani 6183 sayılı Kanun’un genel yorumundan yola çıkılarak, satışa çıkış süresine uyulmaması halinde haczin kalkmayacağı düşünülmektedir. Ayrıca İİK hükümlerinin de açık bir atf bulunmadığın-

dan dolayı kıyasi olarak uygulanamayacağı belirtilmektedir. Bu iki fikre biz de katlıyoruz. Ancak ilgili maddenin şüphe götürmeyecek şekilde yeniden yazılması gerektiği kanaatindeyiz. Aslında, bu maddeden yola çıkarak 6183 sayılı Kanun'un tümüyle yeniden yazılması gerektiğini söyleyebiliriz.

Bugünün şartlarına göre ilgili maddeyi yorumladığımızda ise, idari işlerin daha hızlı yapıldığı düşüncesinden hareketle teknolojinin bu kadar ilerlediği, birey merkezli yönetim anlayışının kabul edildiği, temel hakların, ekonomik hakların bu denli geliştiği günümüzde mükelleflerin ne zaman biteceği belli olmayan bir haciz baskısı altında kalmaları kabul edilemez bir durum olacaktır.

5.2. Menfaat Birliği

6183 sayılı Kanun'un "Haciz" başlıklı 62. maddesinin son fıkrasında "*Tahsil dairesi alacaklı amme idaresi ile borçlunun menfaatlerini mümkün olduğu kadar telif etmekle mükelleftir.*" hükmü, 85. maddesinin, üçüncü paragrafında, "*İlanın şekli, artırmanın tarzı, yeri ve günü alacaklı amme idaresinin ve borçlunun menfaatine en uygun gelen şekil göz önünde tutularak alacaklı amme idaresince tesbit olunur*" hükmü yer almaktadır. Yani fiili haciz ve hacizli malların satışı sırasında kanun koyucu, mümkün olduğu derecede tahsil dairelerinin hem kendi çıkarını hem de kamu borçlularının çıkarını düşünerek hareket etmesini istemektedir.

Menkul ya da gayrimenkul malların haczedilmesinin temel sebebi kamu alacağının bir an evvel tahsil edilmesidir. Malları haczedilen kamu borçlusu da bu an itibarıyla malların satılmasını ve haczin doğurmuş olduğu kendi üzerindeki hukukî sonuçların ortadan kalkmasını istemektedir. Bu durumda menfaat birliği malların hızlı bir şekilde satışa çıkarılmasıdır. Satılmasa bile en azından kamu alacağının şimdilik tahsil edilemeyeceği bilinir. Borçlu için bir aciz belgesi düzenlenerek, örneğin zorunlu bir tecil ile, haczin hukukî sonuçları ortadan kaldırılabilir. Eğer mallar satılırsa da, her iki taraf için istenen sonuç ortaya çıkacaktır. Kamu alacağı tahsil edilecek ve borçlunun üzerindeki haciz baskısı son bulacaktır. Tüm bunlar yine, mahcuz malların bir an önce satışa çıkarılmasına bağlıdır.

Diğer yandan haczedilmiş menkul malların korunma ve muhafazası, borçlu için masrafların artacağı anlamına gelmektedir. Malların borçlunun yedinde bırakılıp tasarruf yetkisinin kısıtlanması halinde maliyet artışı söz konusu olmamakla birlikte özellikle araç hacizlerinde bu malların satışa çıkış süresi uzadıkça park ücretleri zaman zaman aracın değerini bile geçebilmektedir. Mallar satışa çıkarıldığında satış bedelinden hem asli kamu alacağı hem de takip ve tahsil masrafları tahsil edilmektedir. Bu noktada kamu borçlusunun üzerindeki toplam borç yükü artacak, tahsilat daha da imkânsız hale gelecektir.

Bunun yanında kamu borçlusu için de hacizli mallarının satışa çıkmasını isteme hakkının verilmesi düşünülebilir. Özel alacaklar için İİK’da borçlunun satış isteme hakkı yer alırken, kamu alacakları için 6183 sayılı Kanun’da borçluya böyle bir hak verilmemiştir. Elbette ki özel bir atf olmadığından dolayı İİK hükümlerini kamu alacakları için uygulamak mümkün değildir ancak İİK’ya paralel bir düzenleme 6183 sayılı Kanun’da da yer alabilir. Kanun koyucu üç aylık bir süre vererek bir anlamda zaten tahsil dairesinden hacizli malların satışını istemektedir. Bu süreye uyulmamasının hiçbir hukukî sonucu doğmamaktadır. Ancak satış talep etme hakkı borçluya verilir ise, bu talebe belirtilmiş süre içerisinde uyulmamasının tahsil dairesi açısından hukukî sonuçlarının olması gerektiği muhakkaktır.

5.3. Gecikme Zammı Uygulaması

Kamu alacaklarının vadesinde ödenmemesi halinde bir yaptırım olarak uygulanan gecikme zammı 6183 sayılı Kanun’un 51. Maddesinde düzenlenmiştir. Gecikme zammı uygulamasının sınırı ise Aynı Kanun’un 52. maddesinin birinci paragrafında, *“Gecikme zammının tatbik müddeti, amme alacağının tecilinde tecilin yapıldığı, iflas halinde iflasın açıldığı, aciz halinde bu durumun sabit olduğu güne kadar olan müddettir.”* hükmü ile çizilmiştir. Bu hüküm, 08.02.1984 tarihli ve 18306 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2975 sayılı Kanun ile bu şeklini yani son şeklini almıştır. Madenin değişmeden önceki halinde gecikme zammı uygulamasını durduran bir sebep olarak “cebri tahsilde haciz tatbiki”yer almakta idi. Haciz halinde borçlunun malları üzerindeki tasarruf hakkının kalmayacağını göz önüne alan kanun koyucu, böyle bir durumda gecikme zammı işletilmesine gerek duymamıştır (Mutluer ve Dayanç, 2014, 314).Ancak müspet hukukta bu sebep olmadığından, kamu borçluları için uygulanan gecikme zammını fiili haciz kesmeyecektir. Kanunda bir düzenleme olmamakla birlikte, tahsil dairesinin, üç aylık sürenin dolumundan sonra paraya çevrilme tarihine veya tahsil işlemlerinin gerçekleştirileceği tarihe kadar gecikme zammı hesaplanmaması gerekmektedir (Candan, 2007, 462). Kanuni olarak tahsil dairesinin haciz işlemlerine başlanmış olmasına rağmen gecikme zammını işletmeye devam etme yetkisi vardır.Çünkü bir malın haczedilmesi anında devlet hazinesine mali kaynaklar girmemekte ve hazinenin mali kaybı, hacizli malın paraya çevrilmesi yoluyla tahsiline kadar devam etmektedir (Sonsuzoğlu, 2001, 46).Kanun koyucu, haciz uygulamasının gecikme zammını kesmemesi gerektiğine hükmetmişken, iflasın açılmasının gecikme zammını etkilemesi yönünde aksi bir hüküm kabul etmiştir. Haciz uygulamasının gecikme zammını kesmemesi yönündeki görüşünün temel sebebi henüz hazine kaybının giderilmemiş olması ise, aynı durum iflas için de geçerlidir.

Bu anlamda mallar satışa çıkarılıp satış işlemi tamamıyla bitene ve alacak tahsil edilene kadar ya da aciz belgesi düzenlenene kadar gecikme zammı

işlemeye devam edecektir. Haciz işleminin, gecikme zammının uygulanmasını kesmesi gerektiği yolundaki yukarıda yer verdiğimiz görüşler, aslında olması gerekenin bu olduğu yani haciz tutanağı düzenlendiğinde gecikme zammının işleminin durması gerektiği fikrinden yola çıkılarak dile getirilmektedir.

Görülüyor ki, kamu borçlularının gecikme zammının uygulanmasına devam edilmesinden dolayı, altından kalkılamayacak bir borç yükümlülüğüne girmeleri aşikârdır. Hacedilmiş menkul ya da gayrimenkul malların bir an önce satışa çıkarılması hatta ve hatta bir an önce satılması gerekmektedir. Bunun da ilk basamağı mahcuz malların tahsil dairesi tarafından satışa çıkarılışdır. Hacizli malların satışa çıkış süresinin idarenin takdirine bırakılmayacak kadar önemli olduğu burada da görülmektedir. Ancak şunu da belirtmekte fayda vardır. Kamu borçlusunu yüklü bir gecikme zammından kurtarmak adına, hacizli malların değerinden ya da 6183 sayılı Kanun'da belirtilen oranlardan daha düşük bir şekilde satılmasını savunduğumuz fikri de buradan çıkarılmamalıdır. Hacizli malların ne şekilde satılabileceği Mezkûr Kanun'da belirtilmiştir. Önemli olan bu malların satışa çıkarılma süresinin kısaltılmasıdır.

Kısaca, borçlu adına haciz uygulaması, vadeden itibaren yürütülmeye başlanan gecikme zammını durdurmayacağından hem haciz işlemlerinin hem de hacedilmiş malın satış işlemlerinin mümkün olduğunca hızlı yapılması gerekmektedir. Bu anlamda haciz işlemlerinde tahsil dairesi tarafından 6183 sayılı Kanun hükümlerinde belirtilen hem borçlunun hem de idarenin menfaatine uygun hareket edilmesi isteniyorsa bir an önce satış işlemlerine başlanmalı ve gecikme zammını kesen bir hukukî sonuç elde edilmelidir.

6. SONUÇ

Özel alacaklar niteliği itibariyle kamu alacaklarına kıyasla tahsilinin toplumu ilgilendiren bir yönü bulunmamaktadır. Bu bağlamda kamu alacaklarının vadesinde tahsili, vadesi geçirilmiş ise en kısa zamanda tahsili önem arz etmektedir. Ancak bu önem, hukuk devletini zedeleyici tedbirlerin alınmasını elbette ki gerektirmemelidir.

Zamanında ödemesi gereken borcunu ödemeyen kamu borçlusu için başlatılan cebri takip yöntemlerinden olan haciz işlemleri; ekonomik, hukukî, psikolojik ve sosyal yönden birçok olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Özellikle ekonomik anlamda borçlunun, hacedilebilir olan mal, alacak ve hakları üzerine haciz işlemleri yapıp tasarruf yetkisi elinden alınmakta, gecikme zammı tatbik edilmekte, borç ödenene kadar ekonomik nitelikli hukukî işlemlerini alacaklı tahsil dairesine bildirme zorunluluğu olmakta, yapmış olduğu satışlar, bağışlar, tasarruflar iptal edilebilmekte, borçlunun üçüncü kişiler uhdesinde bulunan alacak, mal ve haklarına idare tarafın-

dan el konulmaktadır. Dolayısıyla bu sancılı sürecin en kısa zamanda, hem alacaklı tahsil dairesi hem de borçlu lehine olacak şekilde, sonlandırılması gerekmektedir.

Bunun için de haciz sürecinde mümkün olduğunca hızlı hareket edilmeli, paranın ve zamanın maliyetleri en aza indirilmelidir. Hacizde satış işlemlerinin ve satış sonrası alacağın tahsil edilebilmesinin ilk basamağı olan haczedilmiş malların satışa kısa sürede çıkarılabilmesi bu bağlamda önemlidir. Kanun'da belirtilmiş olan üç gün artı üç aylık süreye idare azami önem göstermeli, bu süreye uyulmaması halinde ise mallar üzerindeki haciz kalkmalıdır. İdarenin üş yoğunluğu da dikkate alınarak bu sürenin Kanuni düzenleme ile uzatılması da mümkündür. Yani 6183 sayılı Kanun'un şuan ki haliyle 84. Maddesinin 1. Fıkrası; "Menkul mallar tahsil dairelerince, köylerde ihtiyar kurullarınca haciz yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren üç ay içinde satışa çıkarılır." hükmünün, "Menkul mallar tahsil dairelerince, köylerde ihtiyar kurullarınca haciz yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren altı ay içinde satışa çıkarılır. Haciz tutanağının tutulduğu tarih itibariyle bu süre içerisinde satışa çıkarılmayan menkul mallar üzerindeki haciz kalkar ve borçluya iade edilir" şeklinde değiştirilmesi uygulamadaki birçok soruna çözüm getirecektir. Ayrıca bu sayede yukarıda bahsettiğimiz olumsuz durumların yaşanmasına da engel olunmuş olunacaktır.

KAYNAKÇA

Arslaner, Hakan (2010). Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Tahsili. Ankara: Yetkin Yayınları.

Candan, Turgut (2007). Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Dönmez, Recai (2005), Vergi İcra Hukukunda Haciz Yoluyla Takip. Ankara: Seçkin Yayınları.

Erol, Ahmet (2010), (6183 sayılı AATUHK Kapsamında) Taşınmaz Mal Haczi ve Satışı. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.

Gerçek, Adnan (2003), Türk Vergi Hukukunda Tahsilat İşlemi ve Etkinliği, Bursa: Ekin Kitabevi.

Gerçek, Adnan (2010), Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü, Bursa: Ekin kitabevi.

Gülseven, Mustafa (1999). Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Güriz, Adnan (2007). Hukuk Felsefesi, Ankara: Siyasal Kitabevi.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Tahsilat Grup Müdürlüğü (2005). 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun.

- İstanbul: Arıkan Basım Yayım.
- Kaneti, Selim (1989). Vergi Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Karakoç, Yusuf (2014). Genel Vergi Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Karmış, Enver (2005). “İmtiyazlı İşçi Alacağı, Kamu Alacağı, Üçüncü Şahıs-taki alacak ve TMSF ile Kamu Bankalarının Amme Alacağı Takibinde Sıra Cetveli – Muvazaa ve Usulsüz Tebligata Dayalı Haciz Sebebiyle Kendisine Derece Kararında Para Gitmeyen Alacaklının Sıra Cetveline İtiraz” İstanbul Barosu Dergisi, 79 (2005): 353-380.
- Maliye Bakanlığı (30.06.2007). Seri A Sıra No 1 Tahsilat Genel Tebliği. Ankara: Resmi Gazete (26568 sayılı).
- Mutluer, M. Kâmil ve Dayanç, N. Nilay (2014). Vergi Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Özbalcı, Yılmaz (2007). Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun – Yorum ve Açıklamaları. Ankara: Oluş Yayıncılık.
- Sonsuzoğlu, Elif (2001). Türk Vergi Hukukunda Fer’i Borç ve Alacak Olarak Faiz. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- T.C. Yasalar (19.06.1932). İcra ve İflas Kanunu. Ankara: Resmi Gazete (2128 sayılı).
- T.C. Yasalar (28.07.1953). Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun. Ankara: Resmi Gazete (8469 sayılı).
- Tombaloğlu, Mustafa Lütfi Tombaloğlu (2011). Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Ünlü, M. Cengiz (1995). Açıklamalı – İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, Kazım (2006). Kamu (Amme) Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa. Ankara: Ce-Ka Yayınları.
- Yargıtay 12. Hukuk Dairesi (06.12.1984), 1984/12707 sayılı kararı. Ankara: Yargıtay 12. Hukuk Dairesi.
- Yargıtay 19. Hukuk Dairesi (15.04.1999). E. 1999/2057 ve K. 1999/2471 sayılı kararı. Ankara: Yargıtay 19. Hukuk Dairesi.
- Yargıtay 19. Hukuk Dairesi (21.05.1996). E. 1996/2453 ve K. 1996/4976 sayılı kararı. Ankara: Yargıtay 19. Hukuk Dairesi.
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi (01.03.2004). E. 2003/3571 ve K. 2004/2212 sayılı kararı. Ankara: Yargıtay 4. Ceza Dairesi.
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi (10.04.2002). E. 2002/3535 ve K. 2002/5724 sayılı kararı. Ankara: Yargıtay 4. Ceza Dairesi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, (19.03.2002). E. 2002/4-87 ve K. 2002/26 sayılı kararı. Ankara: Yargıtay Ceza Genel Kurulu.